

Урок-дослідження

Тема. "Стара моя душа на тім огні згоріла" (Комедії І.К.Карпенка-Карого "Мартин Боруля" та Ж.Б.Мольєра "Міщанин-шляхтич")

Мета: Шляхом порівняння творів показати єдність літературного процесу, пошуки різних ліній, які можуть забезпечити його цілісність; сприяти розумінню духовної єдності та національної своєрідності різних літератур у культурно-історичному розвитку суспільства. Формувати у школярів уявлення про історію художньої літератури як єдиний процес способом виявлення спільності літератур. Розвивати уміння зіставляти, визначати головне, характеризувати образи, висловлювати свої думки. Виховувати любов до української мови та літератури, до театру, бажання інсценувати п'єси.

Тип уроку: нетрадиційний.

Обладнання: портрети І.К.Карпенка-Карого і Ж.Б.Мольєра; розкладка "Корифеї української сцени"; виставка творів Карпенка-Карого і Мольєра; плакати зі словами Карпенка-Карого "Комедію нам дайте, що бичує сатирою страшною всіх і сміхом через сльози сміється над пороками, і заставляє людей, mimo їх волі, соромитись своїх лихих вчинків" і Мольєра "Краще, що я можу робити, - це викривати в комедіях недоліки мого часу"

Епіграф: І чужому навчаєтесь,
Й свого не цурайтесь.
Т.Г.Шевченко

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Повідомлення теми, мети, завдань уроку

III. Робота по темі уроку:

1. Вступне слово вчителя про взаємозв'язки української літератури з зарубіжною
2. Повідомлення підготовлених учнів про драматургів Карпенка-Карого і Мольєра
3. Фронтальне опитування з теорії літератури:
 - Що таке літературний процес?
 - Назвіть роди літератури.
 - Які ви знаєте жанри драматургії?
 - Що таке драма? трагедія? комедія?

4. Слово вчителя

Сьогодні ми будемо працювати над комедіями двох видатних драматургів Карпенка-Карого і Мольєра

5. Робота груп: перша група "Доля Карпенка-Карого і Мольєра, їх любов до театру. Яку роль відводили драматурги комедії?"

Учні першої групи розповідають про нелегку долю драматургів, про самовіддану любов до театру, пояснюють вислови Мольєра "Театр - дзеркало суспільства", Карпенка-Карого "Сцена - мій кумир, театр - священний храм для мене", співставляють, роблять висновки. Члени двох інших груп доповнюють, і всі записують у зошит (демонструються кадри з діафільму "Корифеї українського театру"). Далі учні з'ясовують, яку роль драматурги відводили комедії. Зачитуються слова Карпенка-Карого й Мольєра, написані на плакатах.

(Висновки роблять учні. Учитель доповнює.)

Отже, доля драматургів була нелегка. Їх переслідували, забороняли їх п'єси, але вони продовжували займатися улюбленою справою і робили все, що могли, для утвердження театру. Доля схожа, хоча кожен прожив своє життя у своїй країні. Своїй

нації, всьому людству вони залишили у спадок своє захоплення театром, свої п'єси. Карпенко-Карий став основоположником соціальної комедії, яку він вважав найдійовишим драматургічним жанром: вона викриває те, що заважає розвитку суспільства. Їдкого сміху боїться навіть той, хто не боїться нічого іншого.

Мольєр вважав, що комедія повинна не тільки розважати, а й - в першу чергу - виховувати. Глядачі в героях комедії повинні впізнати себе та своїх знайомих і намагатися стати іншими

(Учні записують висновки в зошити.)

Друга група учнів висвітлює такі питання:

- а) історія створення комедій;
- б) головна думка обох п'єс;
- в) сюжетні лінії.

Перший учень: Мольєр написав п'єсу в 1670р. На той час панівним класом було дворянство. Хоча буржуазія набирала сили, вона була слабшою порівняно з дворянами, коли мова шла про загальний культурний рівень, добрі манери, інтелігентність. Їй властиві егоїзм, пиха, заздрість. Це давало матеріал для критики, висміювання. Мольєр виступав проти нерівності станів і намагання деяких буржуа перейти у стан аристократії.

Другий учень: Карпенко-Карий написав п'єсу у 1886 році. Це було епоха розвитку капіталізму і збагачення буржуазії, частина якої почала пнутися в дворяни. Драматург висміює ці недолугі зусилля отримати звання дворянина.

Учитель: Яка ж головна думка обох п'єс?

Третій учень: Засудження зусиль міської (у Мольєра) та сільської (у Карпенка-Карого) буржуазії за будь-яку ціну поріднитися з дворянством.

Учитель: Так, це спільне, а в чому відмінне?

Четвертий учень: В українській п'єсі показано, що значення людини та її гідність полягають не в належності до вищого, привілейованого стану, а в трудовій діяльності.

Учитель: А що можна сказати про сюжетні лінії п'єс?

П'ятий учень: Вони теж схожі.

1. Журден розпоряджується долею дочки Люсілі, а Боруля хоче віддати дочку Марисю за уявного шляхтича Націєвського, а сина Степана відсилає на службу до земського суду.
2. Дружини і діти чинять опір цим намірам (зачитуються уривки з п'єс)
3. Слуги Ковель і Омелько допомагають молодим героям у боротьбі за особисте щастя.
4. Головні герої зазнають поразки. У героя Мольєра вона досить легка, а у Карпенка-Карого розв'язка більш драматична, психологічно вмотивована.
5. В обох п'єсах наявна невідповідність між дійсністю та її сприймання головними героями, які дивляться на неї через призму свого прагнення, позбавленого будь-якого сенсу.

(Учні роблять висновки і записують у зошити)

Висновок. Отже, автори ставили перед собою одну мету: показати прагнення буржуа до дворянства, хоча дворяни нероби й шахраї. Але найбільше спільного ми бачимо, порівнюючи персонажів п'єс. Кого можна порівняти?

Третя група учнів

Найбільше схожі Журден і Боруля. Їхнє прагнення стати дворянами робить їх найвнищими, спричинює комічні, бездумні вчинки (одяг Журдена, порядки в сім'ях). Обидва відмовляються від традиційного способу життя і перетворюються на предмет глузування збоку оточуючих (учні підтверджують це цитатами). Журден і Мартин Боруля хочуть бачити дітей в аристократичному світі, обоє деспотично забороняють їм шлюби з коханими.

Журден наймає вчителів музики, танців, філософії, замовлях дорогий одяг, який йому зовсім не личить, хоче завести коханку Дорімену, щоб зрівнятися з аристократами. Простий і прямодушний, він дозволяє маркізові Доранту без кінця витягувати з нього гроші і цим самим розорювати сім'ю. Коли Клеонт видає себе за сина турецького султана, Журден погоджується на шлюб дочки з турком, аби той був дворянином.

Мартин Боруля, удаючи з себе дворянина, відмовляється від праці (дія 2, ява 2), довго спить, хоч і боки болять. Забороняє називати батьків "тато" й "мамо", а тільки "папенька", "маменька" (дія 1, ява 3). Наймитам велить називати себе "паном". Всю сім'ю він хоче перевезти на дворянський спосіб життя: Марисю примушує сидіти за п'яльцями, сина влаштував у земський суд. Постать Мартина Борулі змальовано в добродушного-іронічному тоні, з вірою в те, що він не пропадає душа і лише тимчасово захворів на дворянську хворобу.

Учні доповнюють, зачитуючи уривки з п'єс, інсценізують їх.

Далі вони порівнюють пані Журден і Палажку, зачитують їх висловлювання і роблять висновки, які доповнює вчитель.

Пані Журден і Палажка схожі своїм ставленням до чоловіків, до їх претензій.

Пані Журден - типова міщанка, грубувата, неосвічена, але їй притаманний здоровий глузд, вона негативно ставиться до вигадок свого чоловіка. Приваблює в ній те, що вона відкрито розкриває його нерозумні претензії, критикує аристократа Доранта і його коханку Дорімену (зачитуються цитати).

Палажка теж чинить опір своєму чоловікові. Українська селянка більш схильна скорятися главі сім'ї, ніж французька міщанка. Але вона стоїть ближче до простого народу, з яким її пов'язує любов до праці (зачитуються цитати).

Учні записують в зошити головне. Кожна група дає інсценізацію уривків з п'єси.

Висновок: схожі не тільки образи у п'єсах, але й способи зображення персонажів. В образі Журдена Мольєр досяг великої майстерності, яка виявилась перш за все у правдивому зображенні результатів манії буржуа-вискочки. Французький драматург відтворив ситуації переважно умовні, в дусі класицизму. У Карпенка-Карого середовище більш реальне, персонажі показані в більш складних стосунках. Основна ідея комедії полягає в тому, що не аристократичне походження, а особисті якості людини визначають її роль і місце в суспільстві.

Вчитель: В чому ж новаторство драматургів?

(Учні висловлюють свої думки, аналізують і роблять висновки)

- У часи розвитку класицизму Мольєр зумів створити реалістичні п'єси.
- Він створив " високу комедію", хоча вона і вважалася низьким жанром, а високим - була трагедія.
- У Карпенка-Карого комедії мають соціальний характер.

Вчитель: Твори Мольєра і Карпенка-Карого популярні, актуальні і сьогодні. Чому? Обґрунтуйте відповідь.

Учениця: Справді, їх п'єси ставлять і зараз в театрах ім. Шевченка та ім. Пушкіна. В героях п'єс глядачі впізнають себе, своїх знайомих, бо вічні журдени, борулі, тартюфи. І сьогодні ми бачимо " нових українців", які мають багато грошей, але не мають культури. Це вони

сидять на концертах, виставах у перших рядах з мобільними телефонами, які заважають артистам. Вони демонструють своє багатство і низьку культуру.

Учень: Класика тому і є класикою, що вона не старіє. І саме вона допоможе боротися зі всіма негативними явищами, які ми спостерігаємо зараз, допоможе виховати нову людину. Цим і близька нам творчість Мольєра і Карпенка-Карого.

- Творча робота: Написати анотацію до п'єси " Мартин Боруля".

(Учні пригадують, що таке анотація і як вона пишеться.

Учні зачитують анотації.)

IV. Підведення підсумків уроку.

- Робота з епіграфом: Як ви розумієте слова Т.Г.Шевченка?

V. Домашнє завдання: І.Я.Франко "Украдене щастя". Написати відгук і анотацію на п'єсу.